

**Millî Kütüphanede Bulunan Bazı Yazma Eserlerin Unvan ve Ketebe Sayfası
Üzerinden İncelenmesi**

Özgür ÇETİNTAŞ¹, Betül COŞKUN ÇELİK²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, El Sanatları Bölümü, BİTLİS
ocetintas@beu.edu.tr

²Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, El Sanatları Bölümü, BİTLİS
bccelik@beu.edu.tr

Geliş Tarihi/Received:
24.06.2019

Kabul Tarihi/Accepted:
28.06.2019

Yayın Tarihi/Published:
30.06.2019

ÖZ

1946'da kurularak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanan Milli Kütüphane, günümüzde üç milyondan fazla eser barındırmaktadır. Bu eserler arasında basılı yayın kaynakları çoğunluğu oluşturur. Milli Kütüphane bünyesinde bulunan yazma eserlerin bazıları bu çalışmada kitap süsleme sanatları bakımından incelenmiştir. Eserlerin künye bilgilerinin yanı sıra, tezyinat özellikleri hakkında bilgi aktarılmıştır. Millî Kütüphane' de bulunan yazma eserlerden istinsah tarihi 1297-1318 (Hicri) arasında olanlar, tarama yöntemi ile tespit edilmiş ve bu eserler süsleme ve üslup özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Milli Kütüphane 'de el yazmaları bölümünde bu döneme kayıtlı olan 1117 adet eser mevcut olup, içlerinden seçilen 06 Hk 1778/2, 14 Hk 208, 06 Mil YzA 35/1 ve 06 Mil Yz A2020 envanter numaralı beş tezhipli İcazetname yazma eser; Unvan ve Ketebe sayfalarının tezyinatı, motif, desen ve üslup özellikleri detaylı incelenerek çizimleri yapılmış ve analizleri tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Kütüphane, Yazma eser, süsleme sanatları, tezhip, bezeme, motif.

**Examination of Some Manuscripts In The National Library Through
Title and Ketebe Pages**

ABSTRACT

There was more than three millions of work in The National Library, which was established in 1946 and connected to the Ministry of Education. The majority of these works printed publication sources. In this study, some of the manuscripts in the National Library have been examined in terms of book decoration arts. In addition to the imprint information of the works, information was given about the decorative features. Among the manuscripts in the National Library, those with a copy date between 1297-1318 (Hijri) were determined by scanning method and these works were evaluated in terms of ornament and stylistic features.

There are 1117 works registered in this period in the manuscripts section of the National Library. Some of them were chosed from 06 Hk 1778/2, 14 Hk 208, 06 Mil YzA 35/1 ve 06 Mil Yz A2020 inventory numbered five illuminated ijazetname manuscripts; Title and Ketebe pages were examined in detail, motifs, patterns and stylistic features of the decorations, drawings and analyzes were completed.

Keywords: The National Library, manuscripts, decorative arts, illumination, gilding.

1. GİRİŞ

Kütüphanelerimiz de nesilden nesile aktarılan ve kültür tarihimizin en önemli hazinelerinden biri olan el yazmalarımız geçmişten günümüze ışık tutmaktadır. Bir ulusun kültürünü oluşturan bilim, sanat, coğrafya, edebiyat, sosyolojik durum v.b gibi olgular hakkında bizlere bilgiler veren geçmiş ile gelecek arasında köprü oluşturan el yazmaları; bizler için ilmi bir mirastır. El yazmaları kâğıdın bulunması ile birlikte şekillenmiş, kitaba verilen önem ile de bambaşka bir yere ulaşmıştır. Kitaba gösterilen ehemmiyet, beraberinde kitap sanatlarını da oluşturmuştur. Türk kitapçılık sanatlarının çok eskilere dayanan köklü bir geçmişi vardır. Osmanlıların saray çevresinde geliştirdikleri görkemli sanatlarının benliğine özgü motifleri, kitap süslemeciliğinde de görülmüştür (Mahir, 1990: 368). Özellikle tezhip sanatı ile yazı ya ayrı bir güzellik katılmıştır. Eski geleneksel kitapçılık sanatlarımızdan birisi olan tezhip sanatı uzun ve köklü bir geçmişe sahiptir. Çeşitli renklerin altınla birlikte kullanıldığı bir sanat olan Tezhip kelime anlamı olarak “altınlamak” anlamına gelir ve Arapçada altın anlamına gelen “Zeheb ” kelimesinden türemiştir. Üslûplaştırılmış bitkisel ve hayvansal motifler kullanılarak Mushaf, murakka, tuğra gibi Hüsn-ü Hat yazıların etrafına yapılan ince tezyinata tezhip denir (Derman, 2000: 624). Bu sanatın ustasına “Müzehhip”, Müzehhip elinden çıkan esere ise “Müzehhep Eser ” adı verilir (Ersoy, 1988:12). Özellikle Kuran-ı Kerim’lerde tezhip sanatı çok fazla öne çıkmaktadır ve süslemenin yapıldığı yere göre isimlendirilmektedir. El yazması kitaplara bakıldığında, ilk dikkati çeken, baş ve son sayfalardaki tezhip yoğunluğudur. Bu çalışmamızda özellikle el yazmalarında bulunan hatime sayfası (ketebe sayfası) ve Unvan sayfası tezhip örnekleri incelenmiştir. Yazma kitaplarda, çoğu zaman imzanın da yer aldığı hatime sayfasının tezhibiyle Mushaf bezemesi sona erer. Hatimenin lügat manası “tamamlamak, bitirmek, sona erdirmek” anlamına gelen hatm (hitam) mastarından türemiş bir isim olup “son, sonuç, nihayet” demektir (Derman, 2010:142). Hatime, yazma kitaplarda müellifin eserini bitirirken yazdığı duaları, hattatın adını, nüshanın yazıldığı tarihi, varsa müzehhibini belirten yazıları kapsayan son sayfaya verilen addır. Bu sayfaya, hattatın kendi adını koymasından dolayı ketebe sayfası da denmektedir. Sözcüğün asıl anlamı “o yazdı” anlamına gelen ketebehû’dur (Özkeçeci-Özkeçeci, 2007:158). Hatimeler de serlevhalar gibi hem devirlere hem de tezyin edenin zevk ve görüşüne göre süsleme farklılıkları göstermiştir (Kurfeyz, 2003:7). Hatime sayfalarındaki süslemelere hatime veya ketebe tezhipleri denir. Tepesi aşağıda bir üçgeni andıran ketebe yazısı, temmet, temme, üç mim ya da tek mim ile sonlanır. Bazen bu yazının iki yanındaki boş köşelere üçgen biçimli süslemeler (köşelik) yapıldığı, bazen de sayfanın boş kalan alt kısmına çeşitli motifler serpiştirildiği olur. Ketebe sayfaları kimi zaman levha biçiminde tezhiplenir (Özkeçeci-Özkeçeci, 2007:159). Eğer tezhipli kısım metnin başladığı ilk sağ sayfada ve sadece yazının üst kısmında yer alıyorsa buna unvân tezhibi denir. Yapılan serlevha tezhibi, eserin tezhip bütünlüğünü korumak amacıyla renk, desen ve motif bakımından zahriye tezhibinin devamı niteliğinde olmalıdır (Derman, 2010: 99-122).

Bu çalışmamızda Kültür tarihimizde geniş yer tutan kütüphanelerimizden olan bilim ve sanatı bir arada götüren zengin kitap koleksiyonlarının bulunduğu Ankara Milli Kütüphanesinde yer alan Arapça’da diploma anlamına gelen “İcazetname “ eserin unvan ve ketebe tezhipleri incelenmiş, detaylı çizimleri yapılarak tezhip analizleri yapılmıştır. Amacımız kütüphanelerimizde bulunan geçmişten geleceğe ışık tutacak binlerce yazma eserin doğru tespit edilerek okuyucu ve araştırmacıların hizmetine sunulabilmesidir.

2. YÖNTEM

Milli Kütüphane bünyesinde bulunan ve arşiv numaraları; 06 Hk 1778/2, 14 Hk 208, 06 Mil YzA 35/1 ve 06 Mil Yz A2020 olan beş icazetname yazma eser araştırma konusu olarak belirlenmiştir. Eserler hakkında bilgilere ulaşmak için kütüphane ile irtibata geçilerek onay formu doldurulup, envanter kayıtlarına

ulaşmıştır. Daha sonra araştırmanın konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Tezhipli sayfaları tespit etmek için eser incelenmiş ve dialarına ulaşılmıştır. Eser görüntülerinin el verdiği ölçüde her eser için tespit fişi oluşturulmuştur. Eserlerin Unvan (Sayfası) ve Ketebe (Sayfası) sayfalarının tezhipli kısımları analiz edilerek çizimleri yapılmıştır.

2.1. MİLLİ KÜTÜPHANE

Milli Kütüphane kuruluş çalışmaları, 15 Nisan 1946'da Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Müdürlüğü'nde küçük bir büroda başlatılmış, kısa bir süre içinde 8000 eseri içeren bir koleksiyon oluşturulmuştur. 1 Nisan 1947'de geçici bir süre için başka bir binaya taşınmış ve bu dönemde koleksiyon adedi 60.000'e ulaşmıştır. Söz konusu koleksiyonu hizmete sunabilmek için Ankara Kumrular sokakta bulunan ve günümüzde Ankara İl Halk Kütüphanesi'ne ev sahipliği yapan bina sağlanmış ve Milli Kütüphane, 16 Ağustos 1948'de kullanıcıya açılmıştır. Milli Kütüphane 29 Mart 1950 tarihinde kabul edilen Kuruluş Kanunu ile yasal kimlik kazanmıştır. 18 Mayıs 1955'te kabul edilen "Milli Kütüphane'nin Kuruluşu Hakkında Kanun'a Ek Kanun" ile Milli Kütüphane bünyesinde bir Bibliyografya Enstitüsü'nün kurulması sağlanmıştır. İlk binanın gelecekteki gereksinimleri karşılayamayacağı öngörülerek 1965'te yeni bir binanın planlanması çalışmalarına başlanmıştır. 1965-73 yıllarını kapsayan uzun bir planlama dönemi sonucu yapım çalışmaları başlatılmış ve bina 1982 yılında tamamlanmıştır. Milli Kütüphane, 5 Ağustos 1983'te yeni binasında kullanıcılarına hizmet vermeye başlamıştır. Milli Kütüphane 39.000 metrekarelik, yeni modül eklemelerine olanak tanıyacak genişlikte bir alana kurulmuştur. Modüler bir yapı tarzında üç bloktan oluşan Milli Kütüphane binası, yönetim bürolarını, genel ve özel amaçlı okuma salonlarını, grup çalışma odalarını, personel bürolarını, güzel sanatlarla ilgili çalışma odalarını, havalandırma ve alarm donanımlı depoları içermektedir. Ayrıca, bir sergi salonu ile çok amaçlı kullanılabilir iki toplantı salonu bulunmaktadır. Aynı zamanda yeni binada; Bilgi İşlem Merkezi, Konuşan Kitaplık, Atatürk Belgeliği, Kitap Patoloji ve Restorasyon Laboratuvarı, Mikrofilm Arşivi ile ofset basım tekniğini kullanan tam donanımlı bir Basımevi, Mikrofilm ve Fotoğraf Laboratuvarı ile yeni etkinlikler gerçekleştirilmeye başlanmıştır (<http://www.mkutup.gov.tr/tr/Sayfalar/Hakimizda/Tarihce-Kronoloji.aspx>). Milli Kütüphane, derleme, satın alma, bağış veya değişim yoluyla sağladığı materyalleri, gerekli teknik hizmetlerini tamamladıktan sonra araştırmacıların hizmetine sunmakta ve gelecek nesillere aktarmak üzere muhafaza etmektedir.

3. BULGULAR

Milli Kütüphane 'de bulunan yazma eserler arasında tezyinatlı olanların bir kısmı kitap süsleme sanatları bakımından incelenmiştir. Yapılan çalışma Hicrî 1297 ile 1318 yılları arasında kapsamaktadır. İnceleme, yazmanın hazırlandığı tarihe göre yapılmış; eserlerin tezyinî durumu renk, desen, kompozisyon özellikleri bakımından ele alınarak incelenmiştir.

“06 Hk 1778/2” arşiv numarası ile kayıtlı bulunan İcazetname Yazma Eser Bilgileri

06 Hk 1778/2 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan icazetname, 1306 hicri tarihinde yazılmıştır. İcazetnamenin unvan sayfasında Barok üslupta simetrik bitkisel tezhip yer almaktadır. Barok üslubun gereği olarak kullanılan motiflerin tamamına tonlamalar ve renk geçişleriyle boyut kazandırılmış; hacimsel bir görünüm elde edilmiştir. Taç tezhibinin zemini sıvama altınla renklendirilmiştir. Kompozisyon tırnaklı yapraklar (hançer yaprak) ve gül motiflerinin yanı sıra buketler ve çeşitli çiçek motiflerinin iç içe geçmesiyle oluşturulmuştur. İncelemeye dâhil edilen diğer bazı eserlerde görülmeyen tahrir, bu eserde klâsik dönem

örneklerinde olduğu gibi nüanslı çekilmiştir. Bu detay motifleri olduğundan daha hacimli ve hareketli göstermektedir. Serlevhanın etrafındaki zencirek deseni, bitkisel süslemeye kıyasla oldukça hafif görünümündedir. Zencirek alanında kırmızı renkte çarpılar ve yaprak benzeri sade motifler yer alır. Eserin tüm sayfalarında altın ve kırmızı boya ile çekilmiş cetveller görülür. İç sayfalardaki cetvellerin iç kısımlarında kalan zencirek alanları boş bırakılmıştır. Eser içerisinde durak gülleri ve bazı sayfalarda satır sonlarında bitkisel süslemeler mevcuttur. Durak motiflerinin içlerinde klasik dönem özellikleri taşıyan yapraklar ve iğne süsleme görülür. Beyitler ve bazı duaların çevresinde ve eserin son sayfasında yine Barok tarzda bitkisel süsleme bulunur. Zarif bir nesih hattıyla yazılmış eserin, durak motifleri ve satır sonlarındaki bitkisel süsleme devrinin güzel örneklerindedir. İcazetnamenin tamamında yazı harekesizdir. Lake ciltli eserin son sayfasında nesih ve rik'a hattının yanı sıra hatt-ı icaze de kullanılmıştır. Gül motiflerinden oluşan barok süsleme ile hatime sayfası sonlandırılmıştır.

Tablo 1. ‘‘06 Hk 1778/2’’ arşiv numaralı eserin tespit fişi

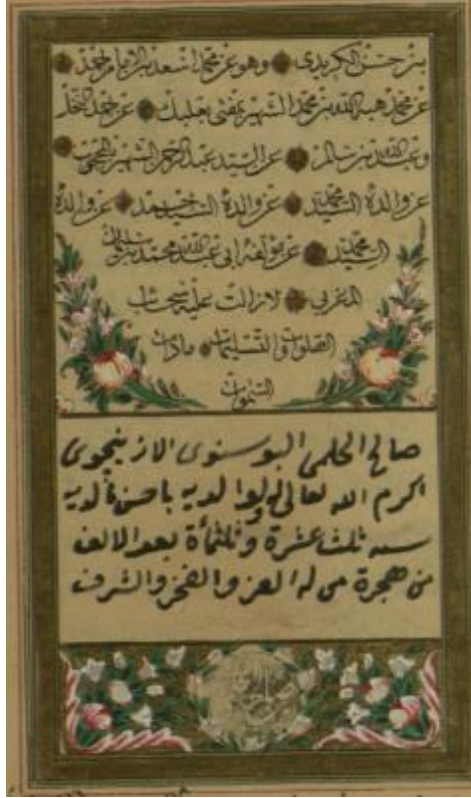
Eserin Adı - Env. No	06 Hk 1778/2
Müellif	Belli değil
Müzehhib	Belli değil
Konu:	İcazetname
İsinsah Tarihi:	1306 hicri
Yazı Türü:	Nesih
Kâğıt Türü:	Samani
Cildi	Lake ciltli

Resim 1. Unvan Sayfası tezhibi detay

Resim 2. Eserde rik'a hattı ile birlikte hatime sayfasında nesih hattından başka, hatt-ı icaze de kullanılmıştır.

Resim 3. Ketebe sayfası tezhibi (Barok) detay

3.2. “14 Hk 208” arşiv numarası ile kayıtlı bulunan İcazetname Yazma Eser Bilgileri

14 Hk 208 arşiv numarası ile kayıtlı icazetnâme, 1306 hicrî tarihinde İdris b. Mehmet Batumî tarafından yazılmıştır. Dinî bilgiler içeren eser, Ta'lik hattı ile samanî kâğıda yazılmıştır ve mukavva ciltlidir. Eserin serlevhasında hançer yapraklı bir süsleme ortasında hatayı motifi görülür. Hançer yapraklarda tahrir bulunmaz. Yaprakların aralarında kalan alanlarda çiçek motifleri vardır ancak bunlar da tahrirsiz oldukları ve altın haricinde renk kullanılmadığı için hangi motif olduğu belirsizdir. Tığ veya geçme motifi yoktur. Kırmızı renkle çekilen cetvellerin iç kısmında kalan silmeler altınlanarak bırakılmıştır. Süsleme ihtiva etmez. Eser, ince bir nesta'lik hat ile yazılmıştır. Ancak eserin sonlarında yazı, ilk sayfalardaki kadar incelikli görülmemektedir. Durak motiflerinin içleri altınla doldurulmuştur. “v” biçimli yaprak motifleriyle sonlandırılan sayfa süslemesi tahrirsizdir.

Tablo 2. “14 Hk 208” arşiv numaralı eserin tespit fişi

Eserin Adı - Env. No	06 Mil Yz A2020
Müellif	Belli değil
Müzehhib	Belli değil
Konu:	İcazetname
İsinsah Tarihi:	1310
Yazı Türü:	Nesih
Kâğıt Türü:	Arma filigranlı kâğıda
Cildi	Karton cildi kahverengi meşin kaplıdır

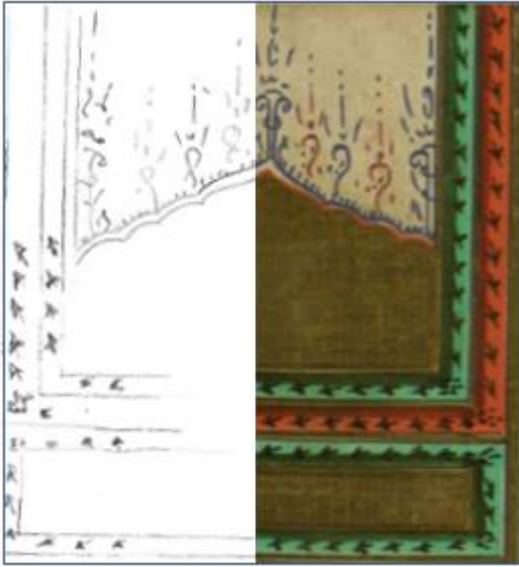
Resim 4. Unvan Sayfası tezhibi detay**Resim 5.** Eserin hatime sayfası tezhip detayı

3.3. “14 Hk 208” arşiv numarası ile kayıtlı bulunan İcazetname Yazma Eser Bilgileri

06 Mil YzA 35/1 arşiv numarası ile kayıtlı icazetnâme. 1313 hicri tarihinde, ahmed Şakir b. Halil el-Cevlani el-İslambolî tarafından yazılmış olup; İslam dininin eğitim ve öğretimi hakkında bilgiler içermektedir. Eser, nesih hattı ile ay-yıldız taç filigranlı kâğıda yazılmıştır. Meşin ve bez kaplı mukavva cild içerisinde korunmaktadır. Taç kısmı altınlanmış fakat iç kısmı doldurulmamıştır. Dendanların üstündeki tığlar çok özenli görünmemektedir. Serlevha etrafındaki silmelerde yeşil ve kırmızı zemin üzerine yaprak motifleri yer alır. Eserin son sayfasında nesih ve rika hattı birlikte görülür. Sayfayı “v” biçiminde sonlandıran altın ve kırmızı renkteki cetvellerin altında tahrirsiz çiçek ve yapraklardan oluşan buket motifleri bulunur. Bu desenlerde renk kullanılmamış; altınla doldurulmuştur.

Tablo 3. 06 Mil YzA 35/1 arşiv numaralı eserin tespit fişi

Eserin Adı - Env. No	06 Mil YzA 35/1
Müellif	ahmed Şakir b. Halil el-Cevlani el-İslambolî
Müzehhib	Belli değil
Konu:	İcazetname
İnsan Tarihi:	1313 hicri
Yazı Türü:	Nesih
Kâğıt Türü:	ay-yıldız taç filigranlı
Cildi	Meşin ve bez kaplı mukavva cild

Resim 6. Unvan Sayfası tezhip detayı**Resim 7.** Eserin hatime sayfası tezhip detayı.

3.4. ‘06 Mil Yz A2020’ arşiv numarası ile kayıtlı bulunan İcazetname Yazma Eser Bilgileri

06 Mil Yz A2020 arşiv numarası ile kayıtlı icazetname. 1310 tarihinde yazılan eser, icazetnamedir. Nesih hattı ile arma filigranlı kâğıda yazılan eserin karton cildi kahverengi meşin kaplıdır. Serlevhada bulunan taç kısmı altınla doldurulmuş fakat tezyin edilmemiştir. Taç alanının üzerinde tığ motifleri mevcuttur. Bu alanı çevreleyen silmelerde “v” biçimli geometrik süsleme bulunur. Eserin iç sayfalarında süsleme bulunmamakla beraber, durak motifleri de sadece altınla doldurulmuştur. Kırmızı renkli cetvellerin iç kısmındaki silmeler altınla doldurulmuştur. Eserin tamamı harekesiz nesih hat ile yazılmıştır. Devrine göre vasat bir yazıya sahip olan eser, aharlı kâğıda yazılmıştır. Son sayfada yine altınla doldurulmuş üçgen alan görülür. Kırmızı zemin üzerine yaprak motifleriyle bölünen bu alanın altında ise detaysız çalışılmış barok üslupta çiçek buketi mevcuttur. Buket motifinin tamamı tahrirsizdir.

Tablo 4. 06 Mil Yz A2020 arşiv numaralı eserin tespit fişi

Eserin Adı - Env. No	06 Mil Yz A2020
Müellif	Belli değil
Müzehhib	Belli değil
Konu:	İcazetname
İsinsah Tarihi:	1310
Yazı Türü:	Nesih
Kâğıt Türü:	Arma filigranlı kâğıda
Cildi	Karton cildi kahverengi meşin kaplıdır

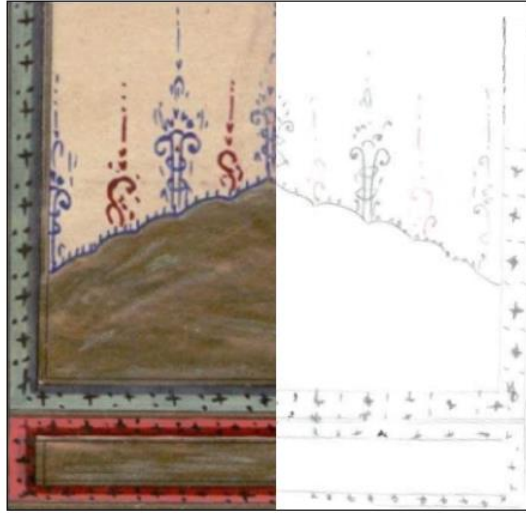
Resim 8. Unvan Sayfası tezhip detayı**Resim 9.**Eserin hatime sayfası tezhip detayı

3.5. ‘06 Mil Yz A1929’ arşiv numarası ile kayıtlı bulunan İcazetname Yazma Eser Bilgileri

06 Mil Yz A1929 arşiv numaralı, 1310 hicri tarihli icazetname. Mustafa Nuri tarafından yazılan eser, icazetnamedir. Eser, nesih hattı ile samanî kâğıda yazılmıştır. Kahverengi meşin kaplı mukavva cildin iç kısımları ebru kâğıdı ile kaplıdır. Eserin unvan sayfasındaki taç bölümü altınla doldurulmuş fakat bu kısımda veya bordür kısmında herhangi bir süsleme yoktur. Unvan sayfasını çevreleyen silmelerde yeşil ve kırmızı zemin rengi üzerine siyah renkte artılar çizilmiştir. Yazı alanını sınırlayan cetveller de kırmızı ve siyah renktedir. Durak motifleri de yalnızca altınla renklendirilmiştir. Eserin hatime sayfasında altınla doldurulmuş üçgen alanın içinde yine altınla renklendirilmiş hilâl motifi vardır. Bu hilâlin içindeki damgada ‘‘Mustafa’’ ismi okunmaktadır.

Tablo 5. 06 Mil Yz A1929 arşiv numaralı eserin tespit fişi

Eserin Adı - Env. No	06 Mil Yz A1929 arşiv numaralı, icazetname
Müellif	Mustafa Nuri
Müzehhib	Kayıtlı değil
Konu:	İcazetname
İnsah Tarihi:	1310 hicri tarihli
Yazı Türü:	Nesih
Kâğıt Türü:	Samani kağıt
Cildi	Kahverengi meşin kaplı mukavva cildin iç kısımları ebru kâğıdı ile kaplıdır
Tezhipli Sayfalar	Unvan sayfası, Ketebe sayfası

Resim 10. Unvan Sayfası tezhip detayı**Resim 11.** Eserin hatime sayfası tezhip detayı

4. SONUÇ

İslâm sanatında geometrik ve bitkisel unsurlar temel kabul edilmiştir. Sanatkârlar, tabiattaki çiçekleri stilize ederek kullanmışlardır. 17. yüzyıl ortalarına gelindiğinde çiçeklerin tabiattaki doğal görünüşleriyle resmedildiği görülür. Avrupa'da yaygın olan Barok ve Rokoko tarzı süslemeler sanatımızda natüralist üslûbun ilerlemesinde etkili olmuştur. Araştırma sırasında Milli Kütüphane Yazma Eserler Bölümü'nde bulunan 600 civarında eser incelenmiştir. İncelemeye konu olan eserler, yazıldıkları tarih aralığına göre seçilmiş olup tezyinat ve yazı özellikleri bakımından ele alınmıştır. Milli Kütüphane'de yapılan araştırmada, 1870 - 1900 tarihleri arasında yazılan eserlerin büyük çoğunluğunun tezyinatsız bırakıldığı görülmüştür. Tezyinatsız eserlerin bazılarında yalnızca yazı alanını sınırlayan cetveller ve eserin ele aldığı konuyla ilgili şematik çizimler bulunmaktadır. Bu tip çizimler genellikle cetvel, pergel gibi araçlarla çizilmiş olup herhangi bir tezyinat niteliği taşımazlar. Renk kullanmadan yapılan bu çizimler, eser içerisinde işlenen konuyu açıklamak amacıyla resmedilen grafiklerdir. İncelenen toplam eser sayısı 600 kadardır. Bunlar arasından seçilerek çalışmaya dâhil edilen beş müzeyyen eser vardır. Tezyinatlı yazmaların çok büyük kısmı kompozisyon, motif bilgileri ve kullanılan renkler bakımından klasik tezhip, barok ve natüralist üslup anlayışını taşımaktadır. Eserler çoğunlukla nesih ve ta'lik hatları ile yazılmış olup, genellikle son sayfalarda rik'a hattı da kullanılmıştır. Bazı eserlerin serlevha kısmındaki besmelelerin sülüs hattı ile yazıldığı görülmüştür. İnceleme neticesinde varılan sonuç; Ankara Milli Kütüphanesi'nde bulunan

el yazması eserlerden 5 tanesi tezhip, hüsn-i hat, cilt, minyatür ve ebru sanatları açısından incelenmek için seçilmiştir. İncelenen el yazmaları nesih, nestalik ve talik hatla yazılmış olup yazıları gayet düzgün ve güzeldir. Bu eserlerin bazılarının müellifi, bazılarının müstensihisi, bazılarının ise hem müellifi hem de müstensihisi belli olup hepsinin hattatı bilinmektedir. 19. yüzyılın son dönemleri, Türk Tezhip Sanatında barok üslubun ağırlığını hissettirdiği ve klâsik tezhip anlayışının önüne geçtiği bir dönemdir. Ancak eserlerde görülen desenler, kullanılan renkler ve özellikle boyama teknikleri klasik dönem niteliklerinden uzak olduğu kadar; barok süsleme örnekleri arasında da ortalama bir kaliteyi yansıtmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar bu şekilde devam eden tezhip sanatı, Cumhuriyet dönemi ile birlikte klâsik üslubuna tekrar kavuşacaktır.

KAYNAKLAR

- Derman, U. & Derman, Ç. (2010). *Tezhip Sanatı (Muhiddin Serin)*. İslâm Sanatları Tarihi, (pp. 99-122). Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- Derman, U., ve Derman, Ç. (2010). Tarihimizde Mushafların Bezenmesi. *Diyanet İlmi Dergi*, 46(4), 137-144.
- Derman, U. (2000). *65. Yaş Armağanı*, Ed. Irvin Cemil Schick, S.Ü. Yayınevi, İstanbul.
- Ersoy, A. (1988). *Türk Tezhip Sanatı*. İstanbul.
- Kurfeyz, N. (2003). *Tezhip*. Tatav Yayınları, İstanbul.
- Mahir, B. (1990). *Tezhip Sanatı*. TCKB Yayınları.
- Özkeçeci, İ. & Özkeçeci Ş. B. (2007). *Türk Sanatında Tezhip*. İlhan Özkeçeci Yayınları, İstanbul.
- <http://www.mkutup.gov.tr/tr/Sayfalar/Hakkimizda/Tarihce-Kronoloji.aspx>.